

Мирјана Живковић

ВЛАСТИМИР ПЕРИЧИЋ - НАЗНАКЕ ЗА РАДНУ БИОГРАФИЈУ

Апстракт: Властимир Перичић је добио изузетно похвалне критике за композиције написане до шездесетих година 20. века. Престао је да компоњује да би написао низ уџбеника који су недостајали нашем музичком школству. Крајем живота враћа се компоновању.

Кључне речи: Перичић, музичка литература, соло песме, школа кларинета

Основни биографски подаци о Властимиру Перичићу (7. децембар 1927 – 1. март 2000) познати су. Постоје два сажета приказа из пера Душана Скворана (у заједничкој књизи *Музички ствараоци у Србији*¹ и у *Музичкој енциклопедији*²), као и два шира приказа – један у часопису *Pro musica* поводом избора Властимира Перичића за дописног члана САНУ 1988. године³, други у форми интервјуа датог *Новом Звуку*⁴ пет година касније, у рубрици „Реч композитора“ (аутора Дејана Деспића). Можда постоје још неки. Власта је иначе ретко и шкрто говорио о себи. Утолико пре изненађује радио емисија, снимљена око два месеца пре његовог физичког одласка с овог света,

---

¹ В. Перичић, уз сарадњу Д. Костића и Д. Скворана: *Музички ствараоци у Србији*, Просвета, Београд, 1969.

² *Muzička Enciklopedija*, Zagreb, Jugoslavenski Leksikografski Zavod, 1974, том 3, стр. 60.

³ Дејан Деспић: „Портрет уметника“, *Pro musica* бр. 140, Београд, 1989, 5-6.

⁴ Дејан Деспић: „Разговор са Властимиром Перичићем“, *Нови Звук* бр. 2, Београд, 1993, 5-10.

где Власта Перичић доста исцрпно говори о својим композицијама.⁵ Четири написа о њему штампана су у *Новом Звуку*⁶ постхумно. Властини рођаци, Весна и Радивоје Лазић, у пријатељским разговорима, могли су тек мало да допуне стечену слику о њему. Ослонила сам се и на лична сећања на мог првог професора хармоније, потом колеге, сарадника и пријатеља.

Родитељи Властимира Перичића били су професори гимназије, са службом у Вршцу, када им се 7. децембра 1927. године родио син. Њихов службени премештај у Земун (1929) и касније принудно пресељење у Београд (за време II светског рата⁷), условили су да Властимир основну школу заврши у Земуну, а гимназију у Београду. Поред тога, Власта је учио да свира на виолини у Средњој музичкој школи, при Музичкој академији у Београду, код професора В. Слатина. Тај контакт с музиком одвео је младића бриљантне интелигенције и задивљујуће марљивости на студије композиције, те је пет година (1946-51) провео као студент у класи Станојла Рајичића. Живот га је затим упутио ка музичкој педагогији, а она – ка музичкој теорији.

У оба штампана текста Дејана Деспића доста простора посвећено је чињеници да је Власта Перичић половином шездесетих година, у доба своје пуне зрелости, престао да компонује упркос бројним повољним оценама које је добијао за своје композиције. Ево неких од тих оцена: у вези с клавирском *Сонатом*, иако делом из студентских дана (1949), читамо запажање Бранка Драгутиновића, критичара „Политике“⁸, о „зрелој композиционој техници и великом знању“ ванредно талентованог музичара. (*Соната* је касније штампана у Москви – Музгиз, 1975). Године 1950. Перичићев *Гудачки квартет* добија награду на међународном конкурсy *Gian Battista Viotti* у Италији; поводом извођења овог дела Михаило Вукдраговић пише: „Изненађује сигурност овладавања великом формом и инвентивност, уз завидно техничко знање у поступку с камерним звуком. Садржајне компоненте његове музике дубљих су извора и ... уверљиво говоре о великом таленту.“⁹ *Sinfonietta*, или *Симфонија за гудаче* (1957), окарактерисана је као музика у којој се „акценти,

---

⁵ Други програм Радио-Београда, „Време музике“, децембар 1999, аутор и водитељ Срђан Тепарић.

⁶ „Сећања на Властимира Перичића“, *Нови звук* бр. 15, Београд, 2000, 5-15; ради се о чланцима са комеморативног скупа одржаног на Факултету музичке уметности у Београду 23. марта 2000. године, а приложили су их: Мирјана Веселиновић-Хофман, Дејан Деспић, Мирјана Живковић и Марија Масникоса.

⁷ Властин отац, Јурај Перичић, родом из Далмације, изјаснио се као Југословен, те је са породицом морао да напусти територију „Независне државе Хрватске“ 1941. године.

⁸ Према: Дејан Деспић, „Портрет уметника“, *Pro musica* бр. 140, 1989.

⁹ Ibid.

бунтовно енергични, смењују с тамним расположењима, која нису никада ... статична, него понекад управо вулкански динамична, до мере која зауставља дах“ (М. Вукдраговић).¹⁰ Цитирајмо и део текста из поменуте енциклопедијске јединице: „Перичићев инвентиван музички језик базира на непосредној и богатој фантазији, прегледности форме и изразитој наклоности сонатно-драмском изразу.¹¹ А Дејан Деспић о Перичићевим вокалним циклусима (за глас и клавир)¹² бележи: „Ови циклуси стоје међу најдрагоценијим остварењима свога жанра у нашој новијој музичкој литератури и заједно с неким од већ поменутих дела заузели су, с разлогом, трајно место у концертном репертоару, као вредна, богато садржајна и у исти мах довољно комуникативна музика, што ... није баш чест случај с музиком нашег времена.“¹³

На питање зашто је престао да компоује, Властимир Перичић одговара како је престао да осећа потребу за изражавањем путем музике¹⁴, што није звучало сасвим убедљиво, као ни претпоставке његовог колеге Дејана Деспића о стваралачким сумњама у времену када су у нашу средину продирали нови музички правци: „Је ли био у питању тренутак сумње у себе, с каквим се сваки стваралац, пре или после, суочава, али обично и избори, а Перичић се – није изборио? Или је можда пресудило време све милитант-није авангарде, којој Перичић није могао да се супротстави, ни да се искрено придружи?“¹⁵

Сам Перичић називао је себе „непоправљивим романтичарем“. Такво опредељење није било популарно у круговима оних који су посебно ценили додекафонију и разне експерименталне музичке правце што су из Европе педесетих година прошлог века пристизали и у нашу средину. У погледу обавештености, Власта Перичић је био у предности јер је као стипендиста, у сезони 1955/56,¹⁶ боравио у Бечу и Дармштату и тамо имао прилику да се на извору упозна с најмодернијим струјањима у европском музичком стваралаштву. Изблиза, ствари изгледају нешто другачије него издалека. Нека

---

¹⁰ Ibid.

¹¹ В. фусноту 2 (Душан Сковран).

¹² *Шумске идиле* (В. Назор), 1950; *Три песме Рабиндраната Тагоре*, 1957; *Ноћ без јутра* (В. Попа), 1959; *Градинар* (Р. Тагоре), 1964. Штампано у „Четири вокална циклуса“, УКС, Београд, 1982.

¹³ Дејан Деспић, ор. cit у фусноти 3.

¹⁴ Дејан Деспић, ор. cit. у фусноти 4.

¹⁵ Дејан Деспић, ор. cit. у фусноти 3.

¹⁶ Студије композиције у Бечу 1955-56, Akademie für Musik und darstellende Kunst, prof. Alfred Uhl. Лета 1956. присуствовао је курсевима за нову музику у Дармштату (Darmstadt).

ми буде дозвољена једна илустрација из личног искуства: када сам у сезони 1967/68. боравила у Паризу, студио за конкретну музику Пјера Шефера (Pierre Scheffer) обележавао је 20-годишњицу постојања; били су изложени бројни плакати и брошуре из времена када је студио осниван, са доминирајућом паролом да ће кроз 20 година конкретна и електронска музика освојити свет. То се није догодило ни тада, када смо на концертима слушали 20-годишњу продукцију ове музике, а ни касније... Власта Перичић није прихватао најсавременије музичке токове, према тачном запажању Дејана Деспића, „свакако стога што они нису одговорали Перичићевој стваралачкој природи а, с друге стране, његово ретко уметничко поштење, озбиљност и искреност нису му допуштале да их прихвати као пукe помодне и актуелне тенденције.“¹⁷ Разматрајући овај проблем, композитор и естетичар Драгутин Гостушки у свом маниру каже: „Ко се једанпут одлучи да буде авангардиста, тај мора стално да се мења, без обзира на своје осећаје, на своје опредељење, на своју природу. То постаје обавеза. Ако сте авангардиста, морате сваке треће године да промените стил.“¹⁸

Не верујем да је Власта Перичић престао да пише ноте у доба пуне композиторске зрелости само зато што није могао да се мења, односно да се приклони авангардним правцима. Његова алтруистичка природа, у доба када је ушао у педагошку праксу, није могла да се помири с чињеницом да нашем музичком школству недостаје основна уџбеничка литература. У једном пријатељском разговору, рекао ми је: „Ово друго је корисније“. То „друго“ су – књиге, скрипта, уџбеници, студије, монографије...

Властимир Перичић је још као студент почео да се бави подучавањем, као наставник ниже музичке школе „Јосиф Маринковић“ (1948-51), а по дипломирању постао је професор у Средњој музичкој школи при Музичкој академији¹⁹ (1951-55), затим асистент за композицију у класи Станојла Рајичића (1955-1961), доцент (1961-1965) и ванредни професор (1965-1988) на Катедри за музичку теорију (Општу музичку педагогију) Музичке академије, односно Факултета музичке уметности у Београду (додатно је радио и у Одељењу I степена у Нишу, 1967-71). За то време предавао је све музичко-теоријске предмете, почев од теорије музике и солфеџа, преко хармоније, хармонске анализе, контрапункта, музичких облика, анализе музичког дела, науке о инструментима, основа оркестрације, свирања партитура, да би од 1972. до пензионисања 1993. године првенствено предавао историју југословенске му-

---

¹⁷ Дејан Деспић, *op. cit.* у фусноти 3.

¹⁸ Бојана Жижич, „Разговор са др Драгутином Гостушким“, *Нови Звук* бр. 2, Београд, 1993, 16.

¹⁹ Од 1956. године Музичка школа „Јосип Славенски“.

зике студентима Одсека за музикологију. Редовни професор постао је 1988. године, исте када и дописни члан Српске академије наука и уметности.

Како педесетих година прошлог века у нашој средини још није било основних уџбеника за музичко школовање, Власта Перичић је добровољно прихватио одговорну и напорну мисију попуњавања ове празнине – у три маха сарађујући с колегама, али највећим делом сам, обављајући неретко посао читавог тима стручњака. Тако, почев од раних шездесетих година, из пера Властимира Перичића настају уџбеници, књиге и други радови из којих су се образовале генерације ученика и студената музике.²⁰ Ако се само подсетимо на ову литературу (списак наведен у фусноти бр. 20 није комплетан), одговор на то зашто је Властимир Перичић престао да компоује не треба даље тражити! (Набрајање свих активности које су, током радног века, заокупљале Перичићеву стручну пажњу, свакако треба да уђе у његову радну биографију, уз комплетну библиографију).

Поставља се питање – зашто Власта Перичић читаве 23 године остаје у звању ванредног професора? Зашто раније није напредовао у највише универзитетско звање? Колеге са Катедре за теоријске предмете Факултета музичке уметности сетиће се седница када је Власта одбијао предлог за унапређење у звање редовног професора, објашњавајући свој став тиме да његове књиге не представљају оригинални допринос музичко-теоријској мисли! Не верујем да он није био свестан њиховог значаја за нашу средину (прецизније, за простор читаве тадашње Југославије). Пре би се могло рећи да је донкихотско призивање светских мерила вредности (а његове књиге и ту ни по чему не заостају) било намењено онима који су на основу много

---

²⁰ *Наука о музичким облицима* (са Д. Сковраном), 1. издање 1961, 6. издање (знатно проширено) 1986; *Преглед науке о хармонији* (са М. Раденковићем), 1962; *Хармонија I и II* (скрипта) – издата много пута; *Контрапункт I и II* (скрипта) – издата много пута; *Развој тоналног система*, 1968; *Музички ствараоци у Србији* (са Д. Костићем и Д. Сковраном), 1969; *Вокални контрапункт*, 1979; *Кратак преглед развоја хармонских стилова*, 2. издање 1987; *Вишејезични речник музичких термина*, 1985. (7 језика); *Инструментални и вокално-инструментални контрапункт*, 1987; монографије: *Јосиф Маринковић – живот и дело* (1967), *Стваралачки пут Станојла Рајичића* (1971); стручни чланци у часописима: „О додекафонској техници“ (1962), „Стваралачки лик Војислава Вучковића“ (1963), „О формалној структури Мокрањчевих руковети“, „Магновења – нови вокални циклус Станојла Рајичића“ (1966), „Друга симфонија Василија Мокрањца“ (1966), „Белешке о формалној структури Мокрањчевих руковети“ (1968), „Шеста симфонија Станојла Рајичића“ (1971), „Четврта симфонија Василија Мокрањца“ (1973), „Василије Мокрањац: Концертантна музика за клавир и оркестар“ (1978), „Три годишњице Јосифа Маринковића“ (1981), „Јосип Славенски и његова астраокустика“ (1984), „Стогодишњица Стевана Христића“ (1985) и друго. Значајни су и сарадња у енциклопедијама, преводи стручне литературе с немачког, редакторски рад у низу стручних публикација, текстови за радио емисије, концертне програме...

мањих (или чак минималних) заслуга очекивали (и добијали) разна признања. Међутим, овај Властин „педагошки потез“ није дао друге резултате, осим потврде о његовој спремности на жртву.

Исте године када је постао редовни професор (1988) изабран је, на предлог академика Станојла Рајичића, за дописног члана САНУ. Перичић није могао да одбије предлог свог негдашњег професора, као што није одбијао ни да му помаже или да га брани и онда када то није желео. Многе колеге ће се сетити полемике између Перичића и Гостушког, вођене на страницама НИН-а лета 1977. године, поводом Рајичићеве неуспеле телевизијске опере „Семе зла“.²¹

Власта иначе није изрицао своје мишљење о било чијим успешним или неуспешним остварењима. Његов приступ музиколошким питањима је аналитички, теоретски, историјски, никада критички. Сопствене естетске критеријуме није наметао. Препуштајући неумољивом судији, току времена, суд о вредностима, остављао нас је (док смо били његови студенти, а и касније) да одгонетамо његово мишљење, иначе тако поуздано када су у питању аналитичке процене хармонских и формалних структура музичких дела. Једино што је лебдело као његов јасан став јесте поштовање туђег труда.

Часове Властимира Перичића обележавало је јасно, логичко излагање, аналитичност, систематичност, често сажетост, увек поузданост података. Исте особине карактеришу и његове књиге. Не треба наглашавати да су тако написани уџбеници постали основа музичког образовања не само у нашим средњим и високим школама за музику, већ и полазна тачка за даље разраде, научна истраживања и нове педагошке помаке. У овом моменту истакла бих улогу коју је његова, по обиму невелика студија *Развој тоналног система*, објављена 1968. године,²² одиграла у променама наставних програма на Факултету музичке уметности у Београду, заједно са скриптама *Кратак преглед развоја хармонских стилова*, које су из ње проистекле, а објављене су седамдесетих година прошлог века. Новији програми, нарочито за предмете Хармонија са хармонском анализом и Анализа музичких стилова, али и за друге музичко-теоријске дисциплине, данас су прожети праћењем стилских промена у музици, што омогућава разгранатији и продубљенији прилаз проблематици уметничке музике него што је то било оствариво на основу програма заснованих претежно на апстрактним „законитостима“ музике.

---

²¹ НИН: 10. јул 1977, стр. 28; 24. јул 1977, стр. 27; 21. јул 1977, стр. 26.

²² Уметничка академија, Београд, 1968. Студија *Развој тоналног система* написана је 1965. године и представљала је хабилитациони рад њеног аутора у моменту преласка у звање ванредног професора.

Била би грешка да се име Властимира Перичића везује само за књиге и уџбенике. И поред хроничног недостатка штампаних нота, његове композиције ипак налазе пут до извођача, што значи и до слушалаца. Радној биографији овог аутора треба додати опус настао у последњим годинама живота. Иако је одувек био крхкога здравља, велика радна енергија га не напушта – поред тога што преводи, редигује, пише музиколошке текстове²³, помаже другима, Перичић се враћа компоновању. Године 1996. довршио је раније започету узбудљиву *Сонат*у за виолончело и клавир, а тих година започиње и његова стваралачка сарадња с Радивојем Лазићем, рођаком који је професор кларинета, а и компонује за свој инструмент. Заједнички су издали *Школу за кларинет*, која обухвата 4 књиге за нижу и 4 књиге за средњу музичку школу, где Власта Перичић маштовитом клавирском пратњом допуњава Лазићеве инструктивне и концертантне комаде за кларинет. У овом тренутку немам тачан попис тако насталих дела, иако су скоро сва штампана и извођена. Поменућу само нека: поред већ наведених 8 књига, ту су *Ведри дани у музичкој школи*, *Лаки дуети за 2 кларинета и клавир*, *Мелодичне етиде за кларинет и клавир*, *Трио за кларинет, флауту и клавир*, *Мала свита за кларинет, виолину и клавир*, *Кончертино* и *Романтичарски концерт* за кларинет и клавир, односно оркестар, транскрипције чувених дела за кларинет и клавир, транскрипције сопствених дела за исти састав... У овој богатој литератури за кларинет налазе се и Перичићеве оригинални комади, међу којима пажњу скреће низ *посвета* – стилски профилисаних комада, а према композитору коме су посвећени: *Sarabanda e Fughetta* (посвета Баху /Bach/), *Ciaconetta* (посвета Регеру /Reger/), *Сонатина* (посвета Дворжаку /Dvořák/), *Scherzo* и *Intermezzo* (посвета Брамсу /Brahms/), *Sonatina breve* (посвета Рајичићу), затим посвете Суку (Suk), Бартоку (Bartók), Менделсону (Mendelsohn), Шопену (Chopin), Прокофјеву. Као да је практично озвучио своја некадашња скрипта *Кратак преглед развоја хармонских стилова...* Овим се Перичићев оригинални допринос литератури за кларинет, као и другој литератури за младе и најмлађе, не исцрпљује, а свакако заслужује пажњу музиколога који ће писати о лику и целокупном опусу Властимира Перичића. Томе треба додати и хорску композицију *Кто Бог велиј*, написану 1998. године према истоименој српској духовној мелодији.

Генерације које долазе више не оскудевају у музичким уџбеницима, а и не памте племенити лик Властимира Перичића, иако ће се у свом раду

---

²³ Превод на немачки језик: *Фрагменти о музичкој постмодерни* Мирјане Веселиновић-Хофман (1998) и *Теорија тоналитета* Дејана Деспића (1999); редакција збирке хорова Јосифа Маринковића, уз пропратни текст (1998); редиговање 10. тома *Сабраних дела Стевана Мокрањца* (заједно са Д. Деспићем, 1998).

често ослањати на његове књиге. Утолико пре треба нагласити како његова музика, пуна бунтовних превирања, продубљених медитација, лирских слика, духовитих пасажа и увек технички перфектна чини саставни део биографије човека који је за живота служио другима више него себи. Једна група малишана ће можда памтити да је у рано пролеће 1999. године, у Кикинди, слушала од чика Власте приче о звездама.²⁴

Mirjana Živković

VLASTIMIR PERIČIĆ – THE MARKS FOR THE PROFESSIONAL BIOGRAPHY

SUMMARY

Significant sections of two articles dedicated to Vlastimir Peričić consider this composer's cessation of compositional output since his maturity. Dejan Despić, the author of those interview-based articles, conjectures that this period of Peričić's career coincided with the avant-garde movement, which was not suitable for Peričić's artistic expression. Moreover, Peričić declared he stopped feeling the need to express himself through music. For him, writing music theory textbooks was a more useful form of expression, as they were not currently available to Serbian musicians. During the last years of his life he returned to composing new, and recomposing existing works, which received positive critical attention and continue to be performed on concert stages. Therefore Vlastimir Peričić should be considered both as a composer and theoretician of music.

---

²⁴ Власта Перичић је у младости завршио и две године Природно-математичког факултета (одсек за биологију) и неко време радио као асистент у Природњачком музеју у Београду. Марта месеца 1999. године за време бомбардовања Београда, склања се у Кикинду са породицом Лазић. Иначе, астрономија је током живота прилично заокупљала Перичићеву пажњу.